

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 27.02.2013, sp. zn. 3 Tdo 193/2013, ECLI:CZ:NS:2013:3.TDO.193.2013.1

Číslo: 49/2013

Právní věta:

K úmyslnému usmrcení jiného s rozmyslem podle ustanovení § 140 odst. 2 tr. zákoníku o trestném činu vraždy postačí, když pachatel zhodnotil jen zásadní okolnosti zamýšleného jednání jak z hledisek svědčících pro úmyslné usmrcení jiného, tak i proti němu, zvolil vhodné prostředky k jeho provedení a zvážil i rozhodné důsledky svého činu. Oproti spáchání tohoto trestného činu „po předchozím uvážení“ se nevyžaduje, aby pachatel předem zohlednil všechny rozhodující okolnosti provedení činu včetně zvolení místa a doby spáchání, použití zbraně či jiného prostředku vhodného pro usmrcení jiného s cílem, aby došlo k jeho úspěšnému provedení a co největšímu možnému vyloučení úspěšné obrany oběti apod.; tedy nevyžaduje se detailní uvážení činu samotného ani prvky jeho naplánování.

Soud: Nejvyšší soud

Datum rozhodnutí: 27.02.2013

Spisová značka: 3 Tdo 193/2013

Číslo rozhodnutí: 49

Číslo sešitu: 7

Typ rozhodnutí: Usnesení

Hesla: Vražda

Předpisy: § 140 odst. 2 tr. zákoníku

Druh: Rozhodnutí ve věcech trestních

Sbírkový text rozhodnutí:

Nejvyšší soud odmítl dovolání podané obviněným O. Š. proti rozsudku Vrchního soudu v Praze - soudu pro mládež ze dne 20. 9. 2012, sp. zn. 1 Tmo 18/2012, jako soudu odvolacího v trestní věci vedené u Městského soudu v Praze pod sp. zn. 63 Tm 2/2012.

Z o d ů v o d n ě n í :

Rozsudkem Městského soudu v Praze ze dne 21. 6. 2012, sp. zn. 63 Tm 2/2012, v trestní věci obviněných ml. G. B., O. Š. a M. Š. byl obviněný O. Š. uznán vinným pokusem podle § 21 odst. 1 trestního zákoníku (tj. zákona č. 40/2009 Sb., účinného od 1. 1. 2010 /dále jen „tr. zákoník“) zločinu těžkého ublížení na zdraví 145 odst. 1, odst. 2 písm. a) tr. zákoníku a dále přečinem výtržnictví podle 358 odst. 1 tr. zákoníku, jako spolupachatel podle § 23 tr. zákoníku, jichž se společně s obviněnými

G. B. a M. Š. dopustili jednáním popsaným pod bodem ad I/ výroku o vině, a bodem ad II/ výroku „zločinem“ vraždy podle § 140 odst. 2, odst. 3 písm. i) tr. zákoníku, jehož se dopustil jednáním spočívajícím zkráceně v tom, že v přesně nezjištěné době kolem půlnoci dne 31. 12. 2011 v lesním porostu v P. 10 mezi ulicemi M. a H. v blízkosti železniční tratě, kde společně s obžalovanými ml. G. B. a M. Š. způsobem popsaným pod bodem ad I/ rozsudku zaútočil na dřevěnou chatku a zde se zdržující bezdomovce J. Ď. a B. M. poté, co poškozená B. M. v obavě o svůj život vyšla z chatky ven a dala se na útěk, hodil po ní kamenem, kterým ji zasáhl do hlavy; na to ji začal pronásledovat, přičemž poškozenou, která zakopla a upadla, dostihl v lesoparku přibližně 250 metrů od jejího příbytku, nejprve ji udeřil cihlou do hlavy, poté ji vyzval, aby si klekla, a následně ji kopl pravou nohou do obličeje, a když poškozená upadla na záda, začal jí skákat po hlavě a po těle, následně útok vystupňoval a počal ji bodat vystřelovacím nožem s dřevěnou rukojetí celkové délky 24 cm a délky čepele 11 cm do hlavy, trupu a končetin a způsobil jí mnohačetná, ve výroku o vině podrobně popsaná zranění, kdy vznik každého jednotlivého poranění, zejména tržných ran na hlavě a bodných ran v obličeji a na krku byl - i vzhledem k četnosti zasažení - spojen se značnou a neutuchající bolestivostí, přičemž bezprostřední příčinou usmrcení poškozené B. M. byl šok z nadměrných krevních ztrát při bodné ráně levé nadklíčkové krajiny, pronikající do levé podklíčkové tepny, mnohočetných bodných ranách hlavy, krku a trupu a mnohočetných tržně zhmožděných ranách na hlavě, přičemž smrt poškozené B. M. by nebylo možno vzhledem k řadě otevřených poranění hlavy a trupu odvrátit ani včasnou vysoce odbornou lékařskou pomocí. Za to byl obviněný podle § 140 odst. 3 tr. zákoníku, za použití § 43 odst. 1 tr. zákoníku, odsouzen k úhrnnému trestu odnětí svobody v trvání sedmnácti a půl roku, pro jehož výkon byl podle § 56 odst. 3 tr. zákoníku zařazen do věznice s ostrahou.

Obviněný O. Š. se po vyhlášení citovaného odsuzujícího rozsudku vzdal práva na odvolání (viz protokol o hlavním líčení na str. 829 spisu). Přesto následně odvolání proti tomuto rozsudku podal a Vrchní soud v Praze jako soud druhého stupně o něm rozhodl v rámci rozsudku ze dne 20. 9. 2012, sp. zn. 1 Tmo 18/2012, tak, že se podle § 253 odst. 1 tr. ř. zamítá. Věcně však přezkoumal odvolání matky obviněného R. Š., které zamítl jako nedůvodné výrokem podle § 256 tr. ř. Rozsudek soudu prvního stupně tak ohledně obviněného nabyl právní moci dne 20. 9. 2012 (§ 139 odst. 1 písm. b/, cc/ tr. ř.).

Proti shora citovanému rozhodnutí odvolacího soudu, konkrétně do výroku, jímž soud zamítl odvolání jeho matky R. Š., podal obviněný O. Š. následně dovolání, v němž uplatnil dovolací důvod uvedený v ustanovení § 265b odst. 1 písm. g) tr. ř.

V odůvodnění tohoto mimořádného opravného prostředku dovolatel setrval na své dosavadní obhajobě, podle níž jeho původním úmyslem bylo zbourat obydlí (dřevěnou chatku) bezdomovců J. Ď. a B. M., a to kvůli dlouhodobým problémům s bezdomovci, kteří v dané lokalitě dělali nepořádek v okolí popelnic, které vybírali, a v blízkosti svých příbytků spalovali plasty, když na místě museli dokonce opakovaně zasahovat hasiči. Samotné umístění chatky poškozených v uvedeném parku bylo protiprávním jednáním. Tvrzení svědka Ď. o tom, že měl být na daném místě trpěn vlastníkem pozemku, je třeba považovat za značně nevěrohodné, neboť si lze těžko představit vlastníka, kterému by nevadil nepořádek na jeho pozemku, či by dokonce takový způsob jeho využití podporoval. V této souvislosti dovolatel poukázal na fotodokumentaci založenou ve spise, z níž je patrné, jak místo, které mělo primárně sloužit k rekreaci a odpočinku obyvatel dané lokality, vypadalo. Dále dovolatel zmínil svou negativní osobní zkušenost s bezdomovci, konkrétně s „bývalým bezdomovcem“ a současným druhem jeho matky R. Š., kvůli kterému ho vlastní matka v minulosti bodla nožem v reakci na to, že použil bez dovolení holící strojek jejího druha. Předsudky vůči bezdomovcům tak u něj měly pochopitelné a logické příčiny. K samotnému skutku pak uvedl, že situace na místě činu se vyvinula způsobem, který nepředpokládal, kdy vlivem náhlého uvolnění dlouhodobě městnaného afektu, dále akcelerovaného vlivem těžké opilosti v důsledku požití alkoholu, u něj došlo k

afektivnímu jednání, které vyústilo v usmrcení poškozené B. M. Tento jeho stav konečně potvrdil i soudní znalec z oboru psychiatrie, který konstatoval snížení jeho ovládacích schopností, a to měrou podstatnou. Rozhodně tak nešlo (vyjma úmyslu zbourat chatku) o jednání plánovité či racionálně připravené. Dovolatel poukázal také na to, že se ke spáchání skutku přiznal a od počátku aktivně spolupracoval s orgány činnými v trestním řízení. Přesně popsal okolnosti incidentu, včetně místa, kde odhodil nůž. Spolupracoval i se soudními znalci. Jeho výpověď byla věrohodná. V průběhu řízení opakovaně vyjádřil lítost nad vykonaným jednáním a upřímný zájem na vlastní nápravě v rámci výkonu trestu. Pokud jde o disharmonický vývoj jeho osobnosti, má zato, že tento handicap má svůj původ v rodinném prostředí, zejména pak v chování vlastní matky, která do jisté míry zavinila příčinu vzniku jeho předsudků vůči osobám bezdomovců, kdy sama s jedním z nich žije a upřednostňuje jej před vlastním dítětem. K této souvislosti mezi jednáním dovolatele a jeho tíživými rodinnými poměry, které si sám nezpůsobil, měl soud přihlídnout jako k polehčující okolnosti. Za další polehčující okolnost považuje dovolatel skutečnost, že čin spáchal ve věku blízkém věku mladistvých. Nemá v evidenci žádný přestupek či jiné dřívější protiprávní jednání. Dovolatel také poukázal na výpověď soudního znalce z oboru psychologie, který poměrně významným způsobem korigoval svůj původně odmítavý postoj v otázce jeho možné resocializace. Veškeré zmíněné polehčující okolnosti případu podle názoru dovolatele soudy obou stupňů nevzaly dostatečně v úvahu. Napadený rozsudek odvolacího soudu tak v tomto směru spočívá na nesprávném hmotně právním posouzení ve smyslu uplatněného dovolacího důvodu, neboť obecné zásady pro ukládání trestů lze považovat za součást trestního práva hmotného.

Protože má dovolatel zato, že v jeho 19-ti letech a s přihlédnutím k jeho dosavadnímu řádnému životu, který před spácháním skutku vedl, je namístě umožnit mu dosažení nápravy i v rámci mírnějšího postihu, alternativně navrhl, aby Nejvyšší soud svým usnesením zrušil rozsudek Vrchního soudu v Praze ze dne 20. 9. 2012, sp. zn. 1 Tmo 18/2012, ve výroku o zamítnutí odvolání jeho matky R. Š. a přikázal mu, aby ve věci znovu jednal a rozhodl, nebo aby ve věci sám rozhodl tak, že mu uloží trest na dolní hranici trestní sazby daného trestného činu, případně trest mimořádně sníží i pod dolní hranici trestní sazby ve smyslu § 58 tr. zákoníku.

K podanému dovolání se v souladu s ustanovením § 265h odst. 2 tr. ř. vyjádřil státní zástupce činný u Nejvyššího státního zastupitelství (dále jen „státní zástupce“), podle něhož není z jeho obsahu předně zcela jasné, zda dovolání směřuje do výroku o vině „zločinem“ vraždy podle § 140 odst. 2, odst. 3 písm. i) tr. zákoníku nebo pouze do výroku o trestu. Argumentace obviněného, kterou prezentuje své jednání jako jednání afektivní a bez rozmyslu, by mohla nasvědčovat tomu, že napadá použitou právní kvalifikaci skutku pod bodem ad II/ výroku o vině z rozsudku soudu prvního stupně. Týká se ovšem pouze právní kvalifikace podle § 140 odst. 2 tr. zákoníku (usmrcení jiného s rozmyslem), když z hlediska aplikace ustanovení § 140 odst. 3 písm. i) tr. zákoníku (spáchání činu zvláště surovým nebo trýznivým způsobem) není rozhodné, zda šlo o vraždu prostou, spáchanou v afektu, nebo o vraždu premeditativní. Vzhledem k tomu, že v dovolání absentují jakékoli právní úvahy týkající se rozdílů znaků skutkových podstat podle § 140 odst. 1 tr. zákoníku a § 140 odst. 2 tr. zákoníku, a s přihlédnutím k obsahu dovolání dospěl státní zástupce k závěru, že směřuje pouze proti výroku o trestu. V návaznosti na tom pak zdůraznil, že s odkazem na důvod dovolání podle § 265b odst. 1 písm. g) tr. ř. sice lze namítat vady některých hmotně právních posouzení týkajících se výroku o trestu, např. nesprávnou aplikaci ustanovení trestního zákoníku, která se týkají ukládání souhrnného nebo společného trestu, ovšem nikoli přílišnou přísnost trestu v důsledku nedostatečného zohlednění polehčujících okolností. Námitky stran přílišné přísnosti trestu, jde-li jinak o trest, jehož uložení zákon připouští a který byl vyměřen v rámci zákonné trestní sazby, nelze vznášet ani v rámci důvodu dovolání podle § 265b odst. 1 písm. h) tr. ř., který je jinak určen k nápravě vad týkajících se druhu a výměry trestu. Trest uložený dovolateli však takovou vadou netrpí.

Proto státní zástupce uzavřel své vyjádření tím, že dovolání obviněného O. Š. obsahuje pouze takové

námítky, které deklarovanému dovolacímu důvodu podle § 265b odst. 1 písm. g) tr. ř. obsahově neodpovídají. Navrhl, aby Nejvyšší soud České republiky podané dovolání podle § 265i odst. 1 písm. b) tr. ř. odmítl, neboť bylo podáno z jiného důvodu, než je uveden v § 265b tr. ř., a aby v souladu s ustanovením § 265r odst. 1 písm. a) tr. ř. toto rozhodnutí učinil v neveřejném zasedání. S rozhodnutím věci v neveřejném zasedání vyjádřil souhlas i pro případ jiného než navrhovaného rozhodnutí (§ 265r odst. 1 písm. c/ tr. ř.).

Obviněný O. Š. je podle § 265d odst. 1 písm. b) tr. ř. osobou oprávněnou k podání dovolání pro nesprávnost výroku rozhodnutí soudu, který se ho bezprostředně dotýká. Dovolání bylo podáno v zákonné dvouměsíční dovolací lhůtě (§ 265e odst. 1 tr. ř.), prostřednictvím obhájce (§ 265d odst. 2, věta první, tr. ř.) a současně splňuje formální a obsahové náležitosti předpokládané v ustanovení § 265f odst. 1 tr. ř.

Nejvyšší soud České republiky (dále jen „Nejvyšší soud“) jako soud dovolací (§ 265c tr. ř.) dále zkoumal, zda v předmětné věci jsou splněny podmínky přípustnosti dovolání podle § 265a tr. ř. Shledal, že dovolání je přípustné podle § 265a odst. 1, odst. 2 písm. h) tr. ř., neboť napadá rozhodnutí soudu druhého stupně, kterým bylo pravomocně rozhodnuto ve věci samé, a směřuje proti rozhodnutí, jímž byl zamítnut řádný opravný prostředek (odvolání) podaný ve prospěch obviněného osobou uvedenou v § 247 odst. 2 tr. ř. proti rozsudku uvedenému v § 265a odst. 2 písm. a) tr. ř., kterým byl obviněný uznán vinným a byl mu uložen trest.

Poněvadž dovolání lze podat jen z důvodů uvedených v ustanovení § 265b tr. ř., bylo dále zapotřebí posoudit, zda konkrétní důvody, o které obviněný dovolání opírá, lze podřadit pod dovolací důvod podle § 265b odst. 1 písm. g) tr. ř., na který odkazuje.

Za relevantní námitku ve vztahu k právní kvalifikaci skutku podřaditelnou pod uplatněný dovolací důvod, byť ji dovolatel žádnými bližšími úvahami nerozvedl, lze mít jeho poukaz na skutečnost, že vyjma záměru zbourat obydlí poškozených nejednal plánovitě či po předchozím racionálním uvážení, nýbrž za stavu podstatného snížení svých ovládacích schopností v důsledku opilosti, prostého afektu a vlivem disharmonického vývoje osobnosti, jak konstatovali znalci z oboru zdravotnictví, odvětví psychiatrie a psychologie. Tato argumentace je významná z hlediska správnosti právního posouzení jeho jednání mimo jiné podle odst. 2 § 140 tr. zákoníku, tzn. zda jiného (poškozenou B. M.) usmrtil s rozmyslem.

Nejvyšší soud nicméně tuto námitku považuje za zjevně neopodstatněnou.

V obecné rovině je třeba uvést, že rozmysl je kvalifikovaná forma úmyslu spočívající v tom, že pachatel si patřičně zváží své jednání a na základě takového subjektivního přístupu jiného úmyslně usmrtí. Nelze jej však zaměňovat s předchozím uvážením, jak činí dovolatel, kdy pachatel předem, tj. před provedením činu, zvažuje rozhodující okolnosti provedení činu, včetně zvolení místa a doby spáchání, použití zbraně či jiného prostředku vhodného pro usmrcení jiného s cílem, aby došlo k jeho úspěšnému provedení a co největšímu možnému vyloučení úspěšné obrany oběti apod.; tedy jinými slovy si čin naplánuje. Pokud jde o povahu rozmyslu, na rozdíl od naplnění pojmu „předchozího uvážení“ je spáchání trestného činu s rozmyslem především odlišením od jednání vyznačujícího se náhlým hnutím myslí, zejména afektu a podobných stavů, kdy sice může jít i o krátkou úvahu pachatele, ale nikoli o plánovitost, jež se vyžaduje při jednání „po předchozím uvážení“. Zatímco jedná-li pachatel s rozmyslem, znamená to, že si zvážil zásadní okolnosti zamýšleného jednání jak z hledisek svědčících pro úmyslné usmrcení jiného, tak i proti němu, zvolil vhodné prostředky k jeho provedení a zvážil i rozhodné důsledky svého činu. Rozmysl tedy představuje méně intenzivní stupeň racionální kontroly pachatele nad svým jednáním směřujícím k úmyslnému usmrcení jiného než předchozí uvážení. Zahrnuje podstatné prvky úmyslného usmrcení jiného, ale nevyžaduje detailní či podrobné uvážení činu samotného ani prvky jeho naplánování.) Pozn.: V právní nauce srov. Šámal P.

Výše uvedená teoretická východiska soudu při hmotně právním posouzení jednání dovolatele O. Š. popsaného pod bodem ad II/ výroku o vině z rozsudku soudu prvního stupně neporušily. Skutkový stav věci, z něhož vycházely, lze stručně shrnout tak, že obviněný poté, co společně s obviněnými ml. G. B. a M. Š. nejprve zaútočili na chatku poškozených kameny, následně sám vnikl do chatky, kde oba poškozené fyzicky napadl tyčí z bílého kovu ve tvaru T o délce 47 cm úderem do hlavy a končetin, až poškozený J. Ď. upadl do bezvědomí a poškozená B. M. utrpěla poranění hlavy. Poškozená se přes zranění, v obavě o svůj život, pokusila utéci, na což obviněný reagoval tak, že ji zasáhl do hlavy kamenem, a když zůstala i nadále mobilní, začal ji pronásledovat. Dostihl ji asi 250 m od chatky, když zakopla a upadla na zem. Udeřil ji cihlou do hlavy a poté ji vyzval, aby si klekla, načež ji kopl pravou nohou do obličeje takovou razancí, až upadla na záda. Ani poté svého útoku nezanechal a poškozené začal skákat po hlavě a po těle. Svůj útok, který si vyžádal určitý časový prostor, vystupňoval nakonec tím, že ji celkem 16x bodl vystřelovacím nožem o délce čepele 11 cm do hlavy, trupu a končetin. V důsledku bodné rány do oblasti levé nadklíčkové krajiny, pronikající do levé podklíčkové tepny, utrpěla poškozená šok z nadměrných krevních ztrát, který byl bezprostřední příčinou její smrti.

Takto zjištěné a v rozsudku soudu prvního stupně popsané okolnosti útoku obviněného na poškozenou pak plně právní kvalifikaci jeho jednání (skutku) jako zvláště závažného zločinu vraždy též podle ustanovení odst. 2 § 140 tr. zákoníku odůvodňují. Předně nelze pominout, že obviněný si doma, tj. předem připravil hlavní zbraně – výše uvedený nůž i železnou tyč. Po vykonání fyzického násilí uvnitř chatky se s výsledkem tohoto útoku nespokojil. Z místa činu prchající B. M. nejprve pronásledoval, a když se mu podařilo ji dostihnout a zastavit, brutálně ji napadl různými mechanismy fyzického násilí, jež vyvrcholilo opakovanými četnými bodnými ranami přineseným nožem (viz výrok o vině z rozsudku soudu prvního stupně). Odhodlání obviněného, s nímž na poškozenou – když se dostala do jeho moci – cíleně systematicky útočil až do jejího usmrcení, má nepochybně povahu rozmyslu ve smyslu ustanovení § 140 odst. 2 tr. zákoníku (viz výklad tohoto pojmu uvedený výše). Dovolatelem zdůrazňované snížení jeho ovládacích schopností v době činu přitom ve světle zjištěných a na sebe navazujících rozhodných skutkových okolností, které musel znát a tedy i jednat s jejich s vědomím, závěr o jeho rozmyslu nijak nevylučuje.

K námitce obviněného, že soudu obou stupňů dostatečně nezohlednily polehčující okolnosti a v důsledku toho mu byl uložen nepřiměřeně přísný trest odnětí svobody, Nejvyšší soud přiměřeně odkazuje na své usnesení ze dne 2. 9. 2002, sp. zn. [11 Tdo 530/2002](#), publikované ve Sbírce soudních rozhodnutí a stanovisek pod č. R 22/2003. Podle něj je možno námitky vůči druhu a výměře uloženého trestu – s výjimkou trestu odnětí svobody na doživotí – v dovolání jako mimořádném opravném prostředku úspěšně uplatnit jen v rámci zákonného důvodu uvedeného v ustanovení § 265b odst. 1 písm. h) tr. ř., tedy jen tehdy, jestliže byl obviněnému uložen druh trestu, který zákon nepřipouští, nebo trest ve výměře mimo trestní sazbu stanovenou zákonem na trestný čin, jímž byl uznán vinným. Jiná pochybení soudu spočívající v nesprávném druhu či výměře uloženého trestu, zejména nesprávné vyhodnocení kritérií uvedených v § 38, § 39, § 40, § 41 a § 42 tr. zákoníku a v důsledku toho uložení nepřiměřeně přísného nebo naopak mírného trestu, nelze v dovolání namítat prostřednictvím žádného dovolacího důvodu podle § 265b odst. 1 tr. ř. Za jiné nesprávné hmotně právní posouzení, na němž je založeno rozhodnutí ve smyslu důvodu dovolání uvedeného v ustanovení § 265b odst. 1 písm. g) tr. ř., je možno, pokud jde o výrok o trestu, považovat jen jiné vady tohoto výroku záležející v porušení hmotného práva, než jsou otázky druhu a výměry trestu, jako je např. pochybení soudu v právním závěru o tom, zda měl či neměl být uložen souhrnný nebo úhrnný trest, popř. společný trest za pokračování v trestném činu apod. Takovou vadu však dovolatel napadeným rozhodnutím nevytkl.

Protože dovolání obviněného O. Š. bylo dílem podáno z jiného důvodu, než předpokládá ustanovení §

265b tr. ř., a v jeho - z hlediska důvodu podle § 265b odst. 1 písm. g) tr. ř. - relevantně uplatněné části jde o dovolání zjevně neopodstatněné, Nejvyšší soud je podle § 265i odst. 1 písm. e) tr. ř. odmítl. O odmítnutí dovolání rozhodl za podmínek § 265r odst. 1 písm. a) tr. ř. v neveřejném zasedání.